جۆرج ئۆروێل و سۆزێك بۆ كتێبخانەیەك.. عەبدولڕەحمان فەرهادی

جۆرج ئۆروێل، یەكێكە لە نووسەر و ڕۆمانnووسە زۆر ناودارەكانی سەدەی بیستەم كە ژیانی هەمووی هەڵبژاز و دابەز و گەشت و گوزاران بووە بە دوای گەیشتن بە ڕاستی و دادپەروەری. ئۆروێل لە ١٩٠٣ لە شاری مۆتیهاریی ویلایەتی بیهار لە هیندستان لەدایك بووە، ئەو كاتەی وڵاتەكە لەژێر داگیركاریی بەریتانیا بووە و باوكی وەك فەرمانبەری حوكوومەتی بەریتانیا بووە. ئۆروێل لە بنەماڵەیەكی خۆشگوزەران بووە، بەڵام ئەو لەنەو سیستمی نالەباری وڵاتەكەی، بەردەوام خەی بە نامۆ بینیوە، بۆیە هەردەم ڕەخنەی بەرانبەر ئەو جیاكارییە كۆمەڵایەتییە هەبوو كە لە ئارادا بوو. سەرەتای ژیانی ئۆروێل، بەر لەوەی ڕوو لە نووسین بكات، لە بەرماوەتە ئەفسەری پۆلیس و لەوە خەریكی خزمەت بوو، دوای پێنج ساڵ مانەوەی لەو كارەی كە تیایدا ڕقی گەورەی لە ئیمپریالیزم و چەوسانەوەی خەڵك هەستا، وازی لە كارەكەی هێنا و گەڕایەوە ئەوروپا، لەوێ دەستی بە نووسین كرد. ئەو ماوەیە لە لەندەن و پاریس ژیانێكی كوڵەمەرگی بەسەر برد و بووە كرێكاری ڕێستورانتەكان, وای لە هات لەگەڵ خەڵكی ناگزوور دەژیا. ئۆروێل ئەو ژیان و سەربردەیەی لە یەكەم كتێبی خەی (نەبوونی لە پاریس و لەندەن) نووسی.

ئۆروێل زیاتر بە دوو شاكارە ناودارەكانی (كۆمگەی ئاژەڵان) و ١٩٨٤ ناوبانگی دەركرد. یەكەمیانی لە ساڵی ١٩٤٥ نووسیوە و ئەوی دیكەیشیانی لە ١٩٤٩ نووسیوە. بەداخەوە دوای شەش مانگ لە بڵاوبوونەوەی ڕۆمانی ١٩٨٤، لە ساڵی ١٩٥٠ لە تەمەنی ٤٦ ساڵی، بە نەخۆشیی سیل گیانی سپارد.

هەردوو ڕۆمانی كۆمگەی ئاژەڵان و ١٩٨٤، لە زەر وڵاتان لە ماوەی جیا جیا قەدەغە كراون و خەڵكیان لەسەر زیندانی كراوە، زەربەی جار لە قوتابخانەكانیش لە لە بڵاوكردنەوە و خوێندن و تێگەیشتنی ناوەڕۆكیان گیراوە. ڕۆمانی كۆمگەی ئاژەڵان ڕەخنەیەكی ڕاستەوخۆیە لە ژەمی كۆمنیستیی و ستالینیزم، بۆیە ساڵانێكی زۆر لە یەكێتیی سۆڤیەت قەدەغەی بڵاوكردنەوەی كراوە، هەروەها لە

وەتانی خەرەمات وەك: پەنیا، چیکسلۆفاکیا، ئەمانیای خەرەمات لە سەردەمی دەستەماتی کەمنیستەکان بەردەوام قەدەغە بووە. جگە لەویش لە وەتانی چین، کووبا و کەریای باکووریش هەر قەدەغە بووە. ئەمانی ١٩٨٤یش لە یەکەتیی سۆڤیەت، کووبا، کەریای باکوور و تەنانەت ئێران و هەندەك وەاتی عەرەبییش قەدەغە بووە، هەروەها لە قوتابخانەکانی ئەمریکایش ئە لە بەاوکردنەوە و خوێندنەوە و لەدوان لەبارەیەوە گیراوە. هەموو ئەو قەدەغەکاریانە لەو وەاتانە تەنە بە شێواز و ناوەرۆکی سیاسی و زمانی گەانەوە و بیرکەکانی ناو ئەمانەکانی بووە، کە ئەخنە بووە لە سیستمی وەاتان و سەرکوتکاریی خەڵك و ئەگری لە ئازادیی تاك.. ئەروەل ئەیشت، وەلە شاکارەکانی کە کراون بە فیلم و ئیمەجییش، سەرنجەاکێش و پە بینەرن، تا دنیا دنیایە ێیسوایی و دەندەیی ژەمە داپلۆسێنەر و تەتالیتارەکان دەخاتە ووە و نەوە دوای نەوەش دەیگەنەوە.

ئەروەل جگە لەو ئەمانانەی ناومان هێناون، ئەمانی تریشی هەن، لەوانە: ئەژانی بورمە، کچی قەشە، با نیلوفەڵە بفڕە، هەڵکشان بەرەو هەوا.. هەروەها بیرەوەریی دیکەیشی هەن، وەك: ئاوارەیی لە پاریس و لەندەن، ئەیڵك بە شێستەی ویگان، سەزڵك بە کەتەلەنیا (ئەم کتێبەی لە ساڵی ١٩٣٧ نووسی و لە ١٩٣٨ بەاوکرایەوە)، جگە لە سەدان وتار و نووسین و بابەتی ئەخنەیی و ئەژنامەنووسی.

دوای مردنیشی، هەردوو کتێبی (نامەکانی ئەروێل) و (ئەژانەی ئەروێل) هاتنە وەشاندن.

(سەزڵك بە کەتەلەنیا) یەکەکە لە کتێبە بەناوبانگەکانی ئەروێل. برای بەئەزم د. نیاز عەدنان لە ئینگلیزییەوە کردوویە بە کوردی، لەم ئەژانەی دوایی بەاوکرایەوە. ئەرك و ماندووبوونی کردنە کوردیی ئەم کتێبە، کارەکی دەسزانیە و زەر سوپاسیشی دەکەم کە دانیەکی بە دیاری بە ناردم.

(سەزڵك بە کەتەلەنیا) بریتییە لە ئەزموونی ێاستینەی ئەروێل لە شەڕی ناوخۆی ئیسپانیا، هەروەها دەتوانین بڵێین بیرەوەریی سیاسی و سەربردەی ئەو جەنگەیە کە لە ساڵانی ١٩٣٦ تا ١٩٣٩ ئەروێل خەبەخشانە بە دژایەتیی فاشیزم بەشداریی تێدا کرد. ئەروێل باس لەوە دەکات چۆن و بۆچی گەیشتووەتە ئیسپانیا و چووەتە ێیزی جەنگاوەران و لە جەرگەی جەنگەکەدا ژیاوە و چۆن لەنەو ململانێیە ناوخۆکانی شەشگەان بەسەریبردووە. ئەروێل باوەڕی بەوە بووە کە بەشداریی کرداریی لەم شەڕە، بریتییە لە تێکۆشان دژی فاشیزم، لە

دواجار بی دەرکەوتووە کە شۆڕشکە تەنە لەنێوان فاشیەکان و کۆماریەکان نیە، بەڵکە لەنێو خودی سەربازگەی کۆماریەکان خۆیشیان دایە، چونکە بە چاوی خۆی ململانێی تونددی نێوان کۆمۆنیستەکانی سەر بە یەکێتیی سۆڤێت و سۆشیالیستەکان و ئەنارشیەکان (ئاژاوەگێڕەکان) و حیزبەکەی ئەروەل خۆیشی بینیوە، کە هەموو ئەمانە وایان کردووە شۆڕشکە پێ بێت لە خۆڕی و لەبارچوون و تواندوە. کاتێ ئەروەل دەگاتە بەرشلۆنە، شارێکە لەنێو خوێن و خۆیاڵی شۆڕشگێڕیدا بووە، کرێکاران بەسەر کارگەکاندا زاڵ بووین و خەڵك هەمووی بە یەکسانی تەماشا کراون و هیچ دیاردەیەکی چینایەتیی بەر چاو نەکەوتووە، بەڵە هەستی کردووە شۆڕشکە بە مانای وشە شۆڕشکی کۆمەڵایەتی بووە، ئەگەرچی ئای لە مشقکاریی چەکدارەکانیش نەبووە، بەی دەرکەوتووە چەك و تەقەمەنیی کۆمیان هەیە، بەڵام چەکدارانی بە ورە و ڕۆحێکی بەرزەوە خەریکی تێکۆشانن، بەیش چووەتە ڕیزی (حیزبی پۆوم)، کە حیزبێکی ئیسپانیی چەپڕەوی شۆڕشگێڕ بووە. پۆوم کورتکراوەی (حیزبی کرێکاریی یەکگرتووی مارکسی بووە.) لە ساڵی ۱۹۳۵ هەر لە ئیسپانیا بە بەرهەڵستی و دژایەتیی ژەمی فاشیستی فرانکۆ و کۆمۆنیزمی ستالینی دامەزراوە. ئەم حیزبە لە شۆڕشی ناوخۆی ئیسپانیا لە بەرکانی جەنگ، دژی ستالین و فرانکۆ لە تێکۆشاندا بووە، دواتر کۆشۆ و ململانێ دێکەوێتە ناو ئەندامانی حیزبەکەوە. لە ساڵی ۱۹۳۷، کۆمۆنیستە ستالینییەکان بە حیزبێکی خاین و ناپاکی سەر بە تروتسکیی دادەنێن، بەیە ئاوەدووی ئەندامانیان دەنێن و دەیانگرن، پاشان (ئەندرێ نین)ی سەرکی حیزبەکەیش دەستگیر دەکەن و لەژێر ئەشکەنجە دەیکوژن، لەوەوە ئەم حیزبە یاساغ دەکرێت.

ئەروەل بەشداریی ئەم شۆڕشە ناوخۆییەی ئیسپانیا دەکات و لە بەرکانی شەڕی دژچێتە دژەڕە هەرە ساردەکان، لەوە هەست بە هەژاری و برسێتیی جەنگاوەران دەکات کە چەن لە برسان قەڵەی سکیان دێت و ئەسپە و سەرماوسۆڵەی تووش تەنگی پە هەڵچنیون، لەوە ناوە ناوە بەبە هەڵە لەیان دەمرن یان دەکوژرێن. گرنگترین گۆڕانەوەی ئەروەل لەوە، بریتییە لە بریندار بوونی بە گوللەیەك کە بەر ملی دەکەوێت و هەر ئەوەتا بووە نەکوژراوە، لەڕدا باس لەوە دەکات کە هەموو ئاواتی ئەوە بووە وەك جەنگاوەرێك لە مردن ڕزگاری بێت، بەیە بە بریندارێ بە چارەسەریی دەهێنرێتەوە بەرشلۆنە، لەوە هەست دەکات کە شۆڕشگێڕ پاڵەوانەکان چەن بوونەتە تاوانبار، ئیتر لەوەوە هەمەتی سەرکوتکردنی حزبەکەی و ئەنارشیەکان دەست پە دەکات، ئەمەیش بە (ووداوەکانی ئایاری ۱۹۳۹)ی بەرشلۆنە ناسراوەکە و تیایدا

کەماریيەکان لە شەقامەکان بەناو یەکتر دەکوون و یەکتر قڕ دەکەن. هەرچەندە حیزبەکەی ئەروەل دژی فاشیيەکان لە تەکۆشان و شەڕدا بووە، بەڵام دواجار بە سیخوڕی و دژە شەڕش وبەکرێگیراوی فاشیيەکان تۆمەتبار دەکرێت. لەڕدا ئەروەل وەسپی پڕپاگەندەی سیاسی دەکات کە چەن جارێکی ترسناك لەنێو جەرگەی ئاستیيەکاندا دەبینێت، ئەمەیش وای کردووە کە ئەروەل ئاوەدووبنرێت بە ئاوەی بگیرێت و لەسەدا بەدرێت، بەیەخەی و هاوسەرەکەی ناچار دەبن بە هەزار دەردەسەری لە ئیسپانیا ئابکەن و گیانی خەیان بەزگارکەنن، ئاوکاتەی ئزگار دەبن هەست دەکات چەن ئاستی و دادپەروەری لە سەردەمی جەنگدا بەر لە مرۆف لەبار دەبرێت و ستەم و ناهەقی سەردەکەوێت!. ئەروەل ئەی قەزاونی میدیاکان و ئاگیاندنکاران دەخاتە ڕوو کە چەن چەواشەکاری دەننە سەر ڕووی واقیع و بە چاوی خەی بینیویە چەن ڕۆژنامەکان درێ و دەلەسە دەپەخشەنن. بەیە دەگاتە ئاو بەوایەی کە فاشیيەکان مەترسیی ئاستینەن، وەلە ئاوەشی بە دەرکەوت کە شەشگەڕان خەیان بە هەی ململانێیان بە گەیشتن بە دەستکەات و تەقینیان لە ئکابەرکانیان و حزی خەدەرخستن و نەرگزیيەت و گەندەڵی و درۆ و دەلەسە هەمۆیان هەکارن بە ڕووخانی کەشە ئەواکانیان. هەموو ئەم ڕووداوانە وایان کردبوو ئەروەل دژایەتیی کەمۆنیزمی ستالینی بکات، چونکە گەیشتبووە ئاو بەوایەی سیاسەتی ستالین بە مەبەستی سەرکوتکاری بووەتە دروشم و دروشمکاری.

هەموو ئەم سەرهاتانەی ئەروەل لە سزك بە کەتەلۆنیا باسیان لەوە دەکات، بوونەتە هاونی ئاوەی دواتر ناونا بەناوبانگەکەی ١٩٨٤ بنووسەت.

ئەم کتێبەی (سزك بە کەتەلۆنیا) ئاگەرچی لەوێە وك کتێبکی ئامیاری تەماشا بکرێت، لە لاگەە ئاوێش بارتەقای ئاوەی کتێبکە هەستی مرۆقانەی بەرزی تەدایە و بە شاوێیکی سادە و ئاستوخە و ئاستگیانە، پە لە ئامانی فەلسەفی و سیاسییش نووسراوە. هەروەها خوێنەر بە خوێندنەوەی دگاتە ئاو بەوایەی کە شەشکان بەردەوام بگەرد و ئاستگیانە نین و نابوون، بەڵکە پە بوونە لە کاری ناپاکی و چەواشە و خەفرۆشی و خیانەت و گەندەڵی و کوشتار و قڕکردنی بە ناهەق.

دەمەوێ ئاماژە بەوێش بکەم کە (سزك بە کەتەلۆنیا) لە دنیادا زۆر بە فراوانی بەناوبووەتەوە. لە ساڵی ٢٠٠٨ ڕۆژنامەی تایمزی بەریتانیایی، بە دووەم جار ئەم کتێبەی خستە لیستی مەزنترین ٥٠ کتێبی بەریتانیا لە ساڵی ١٩٥٠وە.

دواجار دەموەت بەم: کردنی کوردیی ئەم کتێبە، بە کارێکی گەورە و گرنگ دەزانم و جێی دەست خۆشییە، هەروەها ماندووبوونی لە برای وەرگێڕ دەکەم، ئەگەرچی من سەرنجی زۆریشم لەبارەی زمانووسی کوردییەکەی هەیە، چونکە بەداخەوە هەڵەی زۆر و جۆراوجۆری تێدایە! کە دەبووایە بۆ لاوەی بڕیتە چاپ، زمانووسزانێك پێیدا بچووبایەتەوە، بە ئاوەی لەم هەموو هەڵە زمانووسی و ڕستەسازییانەی تیایدان، بژار بکرایە. خوێنەر لە دەستپێکەوە تا کۆتایی، هەست بە ژمارەیەکی زۆری وشەی دوو زمانووسی دەکات کە بەداخەوە هەمووی یەك نەخراون. دەیان ساڵە ئاوە ڕوون بووەتەوە کە واوی سەرەتای وشە هەر یەك واوە نەك دوو، کەچی لەم کتێبەدا گوێ بەم شتانە نادراوە! باسی هەڵەی زۆری چاپ و ڕستەسازییش ناکەم کە خوێنەری سادە لەکاتی خوێندنەوەدا قەرت و گرێ تووشی چورتمی دەکەن. ئەگەر لە داهاتوویش چاپ کرایەوە، هەڤێ ئاو ڕەخنێ و گلەییەمان لەبەر چاو بگیرێت و پێشتر بدرێتە کەسێکی شارەزای زمانی کوردی، بە ئاوەی تەواو هەڵەبەی لە زمانووس و ڕستەسازی بکرێت، تا لە وشە زیادەکان و کەسپی ناو پێکهاتەی ڕستەکان و هەڵە لە ڕێزکاریی وشەی دەڵەکان، بەر هەست نەکەون.

بە نووسینی ئەم بابەتە، سوود لە بەرهەم و شاکارەکانی جەرج ئەروێل وەرگیراوە.

هەولێر- مایسی ٢٠٢٦